

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zdravotně sociální fakulta

**Probační a mediační služba jako významný činitel při resocializaci
mladistvých delikventů**

Bakalářská práce

Autor: Hana Kršíková

Vedoucí práce: Mgr. Hana Francová

Datum odevzdání práce: 2.8.2010

Probation and Mediation Service as an Important Factor of Juvenile Delinquent Resocialisation

Juvenile delinquency has become a common problem concerning all of us. Crime committed by young people has risen in our society so there is a need to pay attention to the juvenile behaviour and try to prevent juvenile crime at the beginning.

The theoretical part of the Bachelor thesis deals with presumed causes of juvenile delinquency, its prevention and sentencing in juvenile court.

The practical part is focused on one of the discipline measures, the probation programme. The thesis is aimed at the evaluation of the probation programme called “Law in Everyday Life“ which is used for recidivists. Together with the evaluation of the programme in some chosen regions, the work is particularly aimed at legal awareness and its improvement. Hypothesis 1 presumes that most of those who went through the probation programme mentioned above have improved their legal awareness. Hypothesis 2 presumes that most of those who went through the probation programme mentioned above do not commit any other crime in the next year.

To prove the hypotheses, a quantitative research method, secondary data analysis, was used. All collected and proportionally processed data proved the hypotheses. The research findings show that the clients who completed the probation programme have gained new knowledge of particular legal issues and that most clients have not committed any other crime. The findings of the thesis can serve the workers of the Probation and Mediation Service to measure efficiency of the discipline measures, judges and state attorneys to choose the best measures and non-professionals to improve awareness of alternative sentencing programmes for children and youth.

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

2.8.2010

Hana Kršíková

Děkuji vedoucí mé práce paní Mgr. Haně Francové za ochotu, cenné rady a připomínky při zpracování bakalářské práce. Děkuji Mgr. Ingrid Jílkové, koordinátorce probačního programu „Právo pro každý den“ za podnětné informace. Děkuji své rodině za podporu, trpělivost a porozumění během mého studia.

OBSAH

ÚVOD	6
1. SOUČASNÝ STAV	7
1.1 Kriminalita a delikvence mládeže	7
1.1.1 Terminologie	7
1.2 Možné příčiny delikventního chování	8
1.2.1 Příčiny vnitřní	9
1.2.2 Příčiny vnější	10
1.3 Resocializace a prevence	11
1.3.1 Typy prevence	12
1.4 Opatření ukládaná mladistvým	13
1.5 Probační a mediační služba	16
1.5.1 Poslání Probační a mediační služby	16
1.5.2 Cíle působení Probační a mediační služby	17
1.5.3 Zásady a principy činnosti pracovníků Probační a mediační služby	17
1.5.4 Činnost Probační a mediační služby	18
1.5.5 Práce s mladistvými v rámci Probační a mediační služby	18
1.6 Probační program „Právo pro každý den“	18
1.6.1 Metodika programu	19
1.6.2 Realizátor programu	20
2. CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY	21
2.1 Cíl práce	21
2.2 Hypotézy	21
3. METODIKA	22
3.1 Použitá metoda	22
3.2 Charakteristika souboru	23
4. VÝSLEDKY	24
5. DISKUZE	46
6. ZÁVĚR	51
7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	52
8. KLÍČOVÁ SLOVA	55
9. PŘÍLOHY	56

ÚVOD

Kriminalita mladistvých je aktuálním problémem, se kterým se denně setkává každý z nás. Výskyt tohoto negativního jevu ve společnosti narůstá, a proto je nutné obrátit pozornost právě na mládež a pokusit se předcházet trestné činnosti v jejích počátcích. Jedním z důvodů, proč jsem si zvolila právě toto téma, je aktuálnost problematiky delikvence mladistvých a zároveň zkušenosti získané během praxe v Probační a mediační službě. U mladistvých delikventů je prostřednictvím systematické práce s nimi obrovská šance na jejich nápravu. Právě zde se odkrývá velký prostor pro pracovníky Probační a mediační služby. Jejich individuální přístup ke každému klientovi a spojení sociální práce a trestního práva je nedílnou součástí cesty k resocializaci mladistvého delikventa. Dalším podnětem byla skutečnost, že ačkoliv je probační program již sedm let ukládaným výchovným opatřením, existuje o něm velice málo informací.

Příčin delikvence mládeže existuje podle odborníků celá řada. Genetik vidí příčinu v genetických dispozicích jedince, psycholog v osobnostních rysech a sociolog ve vlivu prostředí a sociálním postavení rodiny. Právě příčinami kriminality mladistvých, prevencí a opatřeními, ukládanými soudem pro mládež se zabývám v teoretické části práce. Prostřednictvím dostupné literatury jsem se také snažila zmapovat práci probačních úředníků při ukládání tohoto opatření.

V praktické části jsem se zaměřila na jedno z výchovných opatření, a sice probační program, kdy jsem se pokusila prostřednictvím sekundární analýzy dat zjistit efektivitu jednak v kontextu recidivy klientů a jednak z hlediska získaných znalostí a vědomostí před a po absolvování probačního programu. Domnívám se, že mladí lidé, kteří se dostali do střetu se zákonem, nemají dostatečné právní povědomí, nedokáží dostatečně odhadnout důsledky své činnosti a mnohdy jim chybí základní sociální dovednosti. Absolvováním programu získají klienti užitečné právní znalosti vztahující se k řešení každodenních životních situací, program přispěje k posílení jejich sociálních dovedností a k rozvoji odpovědnosti za své jednání.

1. SOUČASNÝ STAV

1.1 Kriminalita a delikvence mládeže

Dospívání je obdobím radikálních změn nejen v organizmu, ale také v osobnosti vyvíjejícího se jedince. Většina dospívajících se s tímto obdobím úspěšně vyrovná, ale v posledních desetiletích stále více mladistvých přijímá rizikový způsob života, nezdědka s negativními následky pro celý život. Existuje několik okruhů rizikového chování, mezi něž řadíme zneužívání návykových látek včetně alkoholu, delikvenci a předčasný sexuální život. U dospívajících se znaky rizikového chování se vyskytuje spolupůsobením různých faktorů zvýšená pravděpodobnost selhání v sociální a psychické oblasti (Labát a kol., 2001).

1.1.1 Terminologie

Obecně můžeme delikvenci a kriminalitu mladistvých zařadit mezi sociálně patologické jevy. Jako *sociálně patologické* se rozumí „takové chování jedince, které je charakteristické především nezdravým životním stylem, nedodržováním nebo porušováním sociálních norem, zákonů, předpisů a etických hodnot, chování a jednání, které vede k poškození zdraví jedince, prostředí, ve kterém žije a pracuje, a ve svém důsledku pak individuálním, skupinovým či celospolečenským poruchám a deformacím“ (Pokorný, Telcová, Tomko, 2003, s.7).

Delikventní chování neboli delikvence jsou podle Matouška „*všechny typy jednání, které porušují sociální normy chráněné právními předpisy včetně přestupků*“ (Matoušek, Kroftová, 2003, s. 315). Pokud hovoříme o delikvenci mladistvých (juvenilní delikvenci), pak se jedná o osoby mezi patnáctým a osmnáctým rokem.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže se vztahuje pouze na osoby, které v době spáchání činu nepřekročily osmnáctý rok věku. Zákon pracuje s pojmem mládež, která v sobě zahrnuje dvě podskupiny mládeže – jednak děti mladší patnácti let, jednak mladiství. Z hlediska výše zmíněného zákona je mladistvým ten, kdo v době spáchání

provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok věku. Dítě mladší patnácti let pak zákon definuje jako toho, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovršil patnácti let (Zákon č. 218/2003 Sb.).

Mladistvý je již za své činy trestně odpovědný, jeho osobnost však ještě není plně zformována a ani proces socializace není ukončen. Mladiství mají stále nedostatek životní zkušenosti, neumějí správně hodnotit životní situace, mají sklon k napodobování, negativismu a kritičnosti, tendenci dokázat svoji odvalu. Také proto se soudnictví ve věcech mladistvých řídí zvláštními ustanoveními (Mužíková, 2003).

1.2 Možné příčiny delikventního chování

Příčiny delikventního chování nelze omezit pouze na psychický vývoj a osobnost pachatele. Existuje celá řada dalších faktorů, které mají bezprostřední vliv na to, že člověk spáchá trestný čin. Může být podmíněn situačně, někdy k němu může dojít zcela náhodně a jindy může stát v pozadí silný vliv sociálního okolí. Delikventní chování je nutné vnímat jako výsledek vzájemné interakce osobnosti jedince a vnějšího prostředí (Jedlička a kol., 2004).

Při zkoumání příčin delikventního chování rozlišuje Zoubková věkové hranice dětí (6 – 15 let) a mladistvých (15 – 18 let). Většina dětských delikventů se dostává do rozporu se zákonem kolem 12 let. V tomto věku se výrazně projevují všechny kladné i záporné rysy charakteru mladého člověka, aktivněji jsou přijímány různé návyky a stereotypy, a pokud je v tomto období dítě negativně ovlivňováno, může to rozhodující měrou negativně ovlivnit jeho celý socializační proces a následně veškeré jeho další jednání (Zoubková, 2001).

Na formování osobnosti mladistvého se začínají stále intenzivněji podílet vedle rodiny a školy i další činitelé, jako např. vrstevníci, média a v neposlední řadě také nevhodné trávení volného času. Mladiství obtížněji uznávají kompromisy, jsou více kritičtí, mají sklon k negativismu a často jim chybí konkrétní představa o vlastním místě ve společnosti (Zoubková, 2001).

1.2.1 Příčiny vnitřní

Mezi vnitřní příčiny lze zařadit dědičnost, biologické faktory, z nichž především syndrom hyperaktivity ADHD nebo vliv pohlaví a psychologické faktory.

Systematické studium vlivu dědičnosti na delikventní chování začalo prakticky až ve 20. století zkoumáním rodin, v nichž se toto chování vyskytlo. Zkoumání probíhalo pomocí tehdy vznikajících inteligenčních testů. Vliv faktoru dědičnosti se začal potvrzovat, ačkoliv byl vnímán spíše jako „projev slabomyslnosti“ (Matoušek, Kroftová, 2003).

Podle Matouška a Kroftové (2003) je dalším faktorem ovlivňujícím delikventní chování syndrom hyperaktivity (ADHD). Projevuje se změnami nálad, impulsivním chováním, neobratností, nekoncentrovaností a výraznou labilitou v jednání. Jedinci s tímto syndromem mívají v dospívání a v dospělosti potíže s adaptací na společenské prostředí a výrazným znakem jejich chování bývá agresivita, impulsivita a záchvaty vzteku.

Jako predisponující faktor se také ukazuje i pohlaví jedince. Muži se dopouštějí trestné činnosti častěji než ženy. Tento fakt bývá vysvětlován vyšší vrozenou agresivitou mužů.

Pro většinu delikventů je typické, že dovedou o svém cíli a jeho dosažitelnosti logicky uvažovat, ale nejsou schopni si připustit, jaké může mít následky. Podle Vágnerové neexistuje jednotný osobnostní model delikventa. Všechny vlastnosti, které zvyšují riziko delikventního chování (např. sobeckost, chladnokrevnost, necitlivost, fyzická zdatnost) mohou být stejně i předpokladem ke společenskému úspěchu. Potřeby pachatelů se nemusí výrazně lišit od populačního průměru, rozdíl je spíše ve způsobu, jakým tyto potřeby uspokojují (Vágnerová, 2004). U mladistvých je někdy obtížné odlišit povahové změny vyvolané dospíváním od stálých povahových rysů.

Ke konstitučním faktorům je obvykle řazena snížená úroveň rozumových schopností, opakovaně potvrzovaná výzkumy prováděnými u lidí, ocitajících se ve věznicích a nápravných ústavech. Výraznější intelektový deficit mají dívky s delikventním chováním než chlapci (Zoubková, 2001).

1.2.2 Příčiny vnější

- **Rodina**

Rodina je tradičně považována za hlavního činitele, jenž svým selháváním umožňuje dětem delikventní chování. Labáth za rizikové faktory v rodině považuje výskyt psychopatologie a kriminálního chování rodičů, interakci dítě-rodič, kvalitu rodinného života, velikost rodiny, pořadí sourozenců a socio-ekonomický status rodiny (Labáth a kol., 2001).

Nepřítomnost jednoho z rodičů (nejčastěji otce) je dalším rizikovým faktorem. Dětem chybí identifikační vzor, model chování druhého pohlaví, další zdroj opory a autority (Labáth a kol., 2001).

Dalším z faktorů, které mohou působit na rozvoj delikventního chování je rozporuplný výchovný styl. Pokud je dítě jednou za přestupek trestáno a jindy je ten samý přestupek bez povšimnutí, dítě si velice těžko osvojí určitá pravidla a dokáže respektovat společenské normy. Stejně tak působí oba extrémní póly trestání. Přílišná volnost nevytváří v dětech zábrany vůči asociálnímu chování, naopak příliš tvrdé agresivní tresty učí děti agresivitě jako dovolenému způsobu chování (Matoušek, Kroftová, 2003).

Nepochybně špatným vzorem, u kterého můžeme pozorovat absenci v působení na dítě žádoucím směrem je rodič, který se sám chová delikventně, požívá nadměrně alkohol, zneužívá návykové látky, je nezaměstnaný apod. U rodičů delikventních dětí lze také nalézt více emočních poruch či duševních retardací (Matoušek, Kroftová, 2003).

Vztah k delikventnímu chování dětí má také způsob řešení konfliktů. Děti, vyrůstající v rodinách, kde je mnoho otevřených konfliktů mezi rodiči, mívají větší sklon ke kriminálnímu chování než děti, které vyrůstají v klidném rodinném prostředí.

- **Škola**

Škola jako vzdělávací a výchovná instituce výrazným způsobem ovlivňuje a formuje osobnost dítěte, ale má také nemalou úlohu v řešení a odhalování delikventního chování a jednání žáků. Nástupem do školy se dítě přizpůsobuje novému životnímu

rytmu, velmi brzy si děti ve třídě začínají vytvářet svou vlastní „subkulturu“ (skupiny jedinců), vyznačující se vlastním jazykem, zvyklostmi, rituály. V některých případech jsou tyto skupiny zárodkem asociálních part, a to už u dětí na 1. stupni základních škol.

Vzniku delikventního chování napomáhá také neangažovanost učitele, resp. jeho zřetelné preferování nebo naopak zatracování některých dětí, jeho nezájem, agresivita a labelling (Matoušek, Kroftová, 2003).

- **Mimoškolní a mimorodinné prostředí**

Mimorodinné a mimoškolní prostředí vzniká ve volném čase dětí a mládeže, kdy jsou bez dozoru dospělých. V tomto čase se mladí lidé často nudí, a proto hledají možnosti, jak nudu překonat. V období pubescence a adolescence nachází mladý člověk zdroj zábavy nejčastěji ve skupině vrstevníků, jejíž členy zpravidla spojují shodné názory, představy a cíle, bohužel však často s negativní společenskou orientací. Party vrstevníků uspokojují řadu důležitých životních potřeb mladistvého, jako např. potřebu uznání, sounáležitosti, bezpečí či lásky, které často postrádá ve své vlastní rodině (Matoušek, Kroftová, 2003).

1.3 Resocializace a prevence

Resocializace je podle Matouška *„návrat ke společensky přijatelnému způsobu chování u lidí, kteří se od něj odchýlili. Neobejde se bez změn postojů a bez změn hodnotové orientace. Efekt resocializačních programů je závislý na jejich přiměřenosti a na tom, jak jsou klienty akceptováni“* (Matoušek, 2003, s. 183).

Matoušek definuje *prevenci* jako *„soubor opatření, jimiž se předchází sociálnímu selhání, a to zejména těm typům selhání, které ohrožují základní hodnoty společnosti“* (Matoušek, 2003, s. 164).

Je obecně známo, že nejlépe je předcházet kriminalitě mládeže včasnou prevencí a dlouhodobým působením. Jedná se o proces, který je nutné nezanedbat, neodkládat a začít s ním od neútlejšího věku dítěte. Vždy je třeba si uvědomit, že účinnost prevence kriminality mládeže, musí stejně jako každá jiná prevence vycházet z analýzy stavu a

příčin daného sociálně patologického jevu. Současně je také nutný komplexní přístup, tzn. zapojení všech zainteresovaných činitelů (rodina, škola, policie, sociální politika státu,...), a jejich koordinace.

1.3.1 Typy prevence

Prevenici sociálně patologických jevů lze obecně dělit podle toho, jak a kam jsou zaměřeny její aktivity.

- *Primární prevence* je zaměřena na pozitivní ovlivňování hodnotové orientace celé mladé generace a zahrnuje výchovné, vzdělávací, osvětové a poradenské aktivity, přičemž zvláštní pozornost je věnována zejména aktivitám zaměřených na volný čas.
- *Sekundární prevence* se zabývá těmi rizikovými skupinami dětí a mladistvých, u nichž je zvýšená pravděpodobnost, že se stanou pachateli trestné činnosti nebo jsou ohroženy sociálně patologickými jevy. Opatření jsou zaměřena na konkrétní druhy rizikových skupin v rozlišení podle věku, míry a druhu ohrožení nebo oblasti, ve které dané rizikové skupiny žijí.
- *Terciální prevence* se orientuje na ty mladé lidi, kteří se již trestné činnosti dopustili a spočívá v zajištění co nejrychlejší odborné pomoci. Jedná se o resocializační opatření uplatňovaná v průběhu výkonu trestu odnětí svobody i po propuštění (Zoubková, 2004).
- *Sociální prevence* je orientována na osobu pachatele a na příčiny kriminality. Zaměřuje se hlavně na proces socializace, přičemž vychází ze skutečnosti, že rozhodující část socializace probíhá v období dětství a dospívání. Většina dospělých pachatelů začíná páchat trestnou činnost již v raném věku, a proto je sociální prevence soustředěna na děti s cílem ovlivňovat jejich chování pokud možno ještě před tím, než se začnou dopouštět trestné činnosti. Jsou využívána nejrozumnější opatření, zaměřená na rodinu, výchovu a vzdělávání, opatření zdravotní apod.

- *Situační prevence* se zaměřuje na samotný trestný čin a její podstatou je snaha ztížit možnosti pro spáchání trestných činů, zlepšení bezpečnostní situace v rizikových oblastech a v místech s vysokou kriminalitou (Zoubková, 2004).

1.4 Opatření ukládaná mladistvým

Nárůst různých forem sociálně patologických jevů, mezi něž řadíme i kriminalitu mládeže je celospolečenským problémem. Novým krokem správným směrem v řešení této problematiky je bezesporu přijetí zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), který přinesl nové prvky restorativní justice do soudnictví nad mládeží. Zákon významně mění a doplňuje stávající právní úpravu trestání mládeže a zároveň si klade za cíl posílit prevenci, výchovná či ochranná opatření na úkor trestů odnětí svobody a rozšíření prostoru pro individuální posouzení každého případu (Jelínek, 2003).

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže se vztahuje pouze na osoby, které v době spáchání trestného činu nepřekročily osmnáctý rok věku a jedním ze základních účelů zákona je umožnit mladistvým pachatelům návrat do společnosti a zabránit dalšímu páchání trestné činnosti. Aby bylo možné vyhnout se nežádoucí reakci společnosti a tím předejít společenskému odsouzení pachatele, je mnohem vhodnější místo termínu trestný čin užívat termín provinění. Tento pojem signalizuje, že se nejedná o tak závažný prohřešek, jakým je trestný čin, a že jej osoba spáchala ve věku, kdy ještě nebyl ukončen její sociální a psychický vývoj (Mužíková, 2003).

Tak jako se užívá jiný termín pro trestný čin, tak se užívá i jiný termín pro uloženou sankci, a sice opatření. Jedním z nejpodstatnějších důvodů je zabránění stigmatizaci pachatele. Opatření, která lze uložit mladistvému jsou obsažena v zákoně a jedná se o:

- trestní opatření
- ochranná opatření

- výchovná opatření

Jejich společným účelem je zejména vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj pachatele a předcházení dalšímu páčání provinění. Takto nastavený systém sankcí je v souladu s celkovým pojetím zákona, v němž je prvořadá pozornost věnována nikoli činu, který mladistvý spáchal, ale osobnosti mladistvého, potřebě jeho resocializace a sociálního začlenění (Fryšták, 2009).

Nejmírnějším druhem sankčních opatření ukládaných mladistvým jsou právě výchovná opatření, jejichž prostřednictvím se usměrňuje způsob jejich života a podporuje a zajišťuje jejich vývoj (Vanduchová, 2003). Se souhlasem mladistvého pachatele je možné je uložit již v průběhu řízení, před vlastním rozhodnutím soudu (Zákon č. 218/2003 Sb.).

Podle § 15 odst. 2 zákona o soudnictví ve věcech mládeže jsou jimi:

- a) dohled probačního úředníka
- b) probační program
- c) výchovné povinnosti
- d) výchovná omezení
- e) napomenutí s výstrahou

Dohledem probačního úředníka se podle § 16 zákona č. 218/2003 Sb. rozumí pravidelné sledování chování mladistvého v jeho rodině a způsobu výchovného působení rodičů na něj, kontrola dodržování uloženého probačního programu a výchovných povinností a omezení uložených mladistvému (Zákon č. 218/2003 Sb.). Účelem tohoto opatření je zejména kontrola chování mladistvého, odborné vedení a pomoc s cílem eliminovat možnou recidivu a zajistit, aby vedl řádný život.

Probačním programem podle § 17 zákona č. 218/2003 Sb. je program sociálního výcviku, psychologického poradenství, terapeutický program, program zahrnující obecně prospěšnou činnost, vzdělávací, doškolovací, rekvalifikační nebo jiný vhodný program k rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvého, a to s různým režimem omezení v běžném způsobu života, který směřuje k tomu, aby se mladistvý

vyhnul chování, které by bylo v rozporu se zákonem, a k podpoře jeho vhodného sociálního zázemí a k urovnání vztahů mezi ním a poškozeným (Zákon č. 218/2003 Sb.).

Výchovné povinnosti – patří mezi ně např.:

- povinnost mladistvého, aby bydlel s rodičem nebo jiným dospělým, který je odpovědný za jeho výchovu
- zaplatit přiměřenou peněžitou částku jako peněžitou pomoc obětem trestné činnosti
- vykonat bezplatně a ve volném čase společensky prospěšnou činnost
- usilovat o vyrovnaní s poškozeným
- v rámci svých sil nahradit škodu způsobenou proviněním
- podrobit se léčení závislosti na návykových látkách

Výchovná omezení – výchovnými omezeními definovanými zákonem č. 218/2003 Sb. jsou zejména:

- nenavštěvovat určité akce, zařízení nebo jiné pro mladistvého nevhodné prostředí
- nestýkat se s určitými lidmi a nezdržovat se na určitém místě
- nepřechovávat předměty, které mohou sloužit ke spáchání dalších provinění
- neužívat návykové látky a neúčastnit se hazardních her, sázek a her na výherních hracích přístrojích
- neměnit bez předchozího ohlášení probačnímu úředníkovi místo svého pobytu, případně svoje zaměstnání

Všechna ukládaná výchovná opatření jsou zaměřena na usměrňování způsobu života mladistvého a na zajištění jeho výchovy. Je možné je uložit samostatně, ale také vedle uloženého ochranného nebo trestního opatření nebo v souvislosti se zvláštními způsoby řízení (Zákon č. 218/2003 Sb.).

1.5 Probační a mediační služba

Probační a mediační služba (dále jen PMS) vznikla na základě zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2001. Je organizační složkou státu a cílovou skupinou jsou jednak osoby, které se dostaly do konfliktu se zákonem (osoby obviněné, obžalované a odsouzené), ale i osoby, které byly trestným činem poškozeny. V trestním řízení provádí probaci a je pověřena poskytováním mediace.

Podle zákona o PMS se probací rozumí „*organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným, kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů*“ (Zákon č. 257/2000 Sb.).

Mediací je podle uvedeného zákona „*mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením. Mediaci lze provádět jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného*“ (Zákon č. 257/2000 Sb.).

1.5.1 Poslání Probační a mediační služby

PMS vychází při své činnosti z koncepce restorativní justice, kdy je spáchané provinění chápáno jako sociální událost, která významně zasáhla do života zúčastněných stran a při řešení následků je třeba brát v úvahu nejen zájmy a potřeby pachatele, ale také oběti. Restorativní justice pomáhá najít v rámci trestního řízení přijatelné řešení pro všechny strany sporu. Pachatel i oběť dostávají prostor k vzájemné komunikaci, pachatel má šanci převzít zodpovědnost za spáchaný skutek i jeho následky a společně se mohou dohodnout, jak situaci napravit a předejít recidivě (Rozum, 2003).

1.5.2 Cíle působení Probační a mediační služby

Integrace obviněného – jeho začlenění do společnosti bez dalšího porušování zákonů, obnovení respektu obviněného k právnímu stavu společnosti

Participace poškozeného – jeho zapojení do procesu vlastního odškodnění a obnovení pocitu jistoty, bezpečí a důvěry v právní systém

Ochrana společnosti – především prevencí před kriminalitou, efektivním zajištěním uložených alternativních trestů a opatření (Matoušek, 2005).

1.5.3 Zásady a principy činnosti pracovníků Probační a mediační služby

- **Důstojnost jednání** – práce s klienty musí být v souladu s jejich základními lidskými právy a svobodami, musí být respektována jejich osobnost
- **Zákonnost** – postup probačních úředníků i asistentů musí být vždy v souladu s příslušnými právními normami
- **Přiměřenost intervence** – nesmí být překročen rozsah a obsah pravomocného rozhodnutí soudu nebo státního zastupitelství
- **Transparentnost** – spočívá ve snaze o dostatečnou informovanost orgánů činných v trestním řízení o průběhu práce s klienty a v poskytnutí srozumitelných informací o právním systému klientům
- **Individualizace** – při práci s klienty je kladen důraz na jejich individuální potřeby, zájmy a také okolnosti případu
- **Včasnost intervence** – snaha o kontakt s klienty v co nejranější fázi trestního řízení
- **Vyváženost** – přístup k potřebám a zájmům obviněných, poškozených i společnosti musí být vyvážený za účelem zprostředkování vzájemně přijatelného řešení případu
- **Motivace** – jedná se zejména o aktivní přístup a účast klientů při řešení následků trestné činnosti (SPJ, 2001).

1.5.4 Činnost Probační a mediační služby

Činnost Probační a mediační služby probíhá v jednotlivých fázích trestního řízení, počínaje zpravidla zahájením trestního stíhání a konče postupem po právní moci rozhodnutí a jeho výkonem. Podle zákona o PMS vytváří předpoklady, aby mohla být věc projednána v některém ze zvláštních druhů trestního řízení, nebo mohl být uložen a vykonán trest, který není spojený s odnětím svobody. V těchto případech se konkrétně jedná o poskytování odborného vedení a pomoci klientovi, kontrolu jeho chování a spolupráci s rodinným a sociálním prostředím, ve kterém klient žije a pracuje (Zákon č. 257/2000 Sb.)

1.5.5 Práce s mladistvými v rámci Probační a mediační služby

Práce s mladistvými a dětmi tvoří specifickou oblast činnosti Probační a mediační služby. Pracovníci PMS zajišťují dle zákona č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže jak výkon mnoha výchovných a trestních opatření, zejména dohledu probačního úředníka a společensky prospěšné činnosti – ale zejména usilují o co nejrychlejší vstup do případů. Už v rámci přípravného řízení nabízí spolupráci mladistvým pachatelům, jejich rodinám a poškozeným, která spočívající zejména v mimosoudním řešení situace, nabídce vhodných programů pro mladistvého a jiných výchovných opatření, která lze se souhlasem mladistvého uložit už v rámci přípravného řízení. Výsledek této činnosti je poté zohledněn i v dalším průběhu řízení (PMS, 2002-2010).

1.6 Probační program „Právo pro každý den“

Probační program jako alternativa k odkloněnému trestnímu řízení pro děti a mladistvé, kteří se dopustili provinění, pomáhá mladým lidem získat potřebné sociální dovednosti a kompetence, aby se uměli vymanit z nepříznivých vlivů a sociálního vyloučení, pomoci jim pochopit souvislosti a dopady jejich jednání na další uplatnění ve společnosti. Vychází z předpokladu, že mladí lidé, kteří se dostávají od střetu se zákonem, často nemají dostatečné právní vědomí, nepřemýšlejí o tom, jaké důsledky může jejich činnost mít a také jim mnohdy chybí základní sociální dovednosti. Právě na

rozvoj těchto dovedností, na získání základních právních znalostí a snížení rizika opakování dalšího protiprávního jednání je program zaměřen.

Mladistvému jej může uložit soud pro mládež a v přípravném řízení i státní zástupce. Při rozhodnutí o uložení tohoto opatření je nutno zohlednit, aby probační program byl vhodný vzhledem k potřebám mladistvého, aby byla dostatečně zajištěna možnost seznámit se s programem a aby bylo nepochybné, že mladistvý se svým zařazením do programu souhlasí (PMS, 2002-2010)

V praxi to též znamená, že pokud mladistvý úspěšně absolvuje probační program v rámci přípravného řízení, tj. do konání soudního řízení v jeho trestní věci, je tato skutečnost zohledněna při rozhodování o ukládání opatření. Mladistvý tak může svým přístupem přesvědčit soudce, že již není nutné přistupovat k dalšímu potrestání (Hyková, Jíchová, 2006).

Probační program „Právo pro každý den“ je interaktivní program o fungování společnosti, zákonech a lidských právech a účast v programu je charakteristická aktivním zapojením všech účastníků. Tvoří jej celkem 36 – 42 výukových hodin, časový interval setkávání je 2 – 6x měsíčně, jeden výukový den je složen z 2 – 4 výukových hodin a maximální počet účastníků programu ve skupině je 12 klientů (ICOS).

Cílovou skupinou jsou prvopachatelé méně závažného provinění ve věku 15 – 18 let (maximálně 19 let) nebo klienti s dlouhodobými výchovnými problémy závažného charakteru, kteří jsou do programu zařazováni na základě svého dobrovolného souhlasu s absolvováním programu (Partners Czech).

1.6.1 Metodika programu

Každé setkání je vedeno vyškolenými lektory nestátní neziskové organizace Partners Czech a klienti si v tematických blocích osvojují základy rodinného, pracovního, trestního a občanského práva tak, aby znali nejen svá práva, ale i respektovali práva ostatních a byli připraveni přijmout odpovědnost za své jednání a chování. Jednotlivé lekce byly vybrány z publikace „Právo pro každého“, vydané Partners Czech. Tato učebnice je složena z 6 kapitol, zaměřených na jednotlivé oblasti

práva. Každá kapitola obsahuje lekce postavené na příběhu ze života, který se stal mladému člověku. Pomocí těchto příběhů se klienti učí aplikovat získané právní informace na reálné životní situace. Jedná se o interaktivní program rozvíjející nejen teoretické právní znalosti, ale zejména praktické dovednosti. Je založen na práci ve dvojicích nebo v malých skupinách, na navozování modelových situacích a následné diskusi, která pomáhá rozvíjet schopnosti komunikace, argumentace, prezentace vlastního názoru a vyslechnutí názoru druhých, kritického myšlení a spolupráce (Partners Czech).

1.6.2 Realizátor programu

Realizátorem programu je Informační centrum občanského sektoru Český Krumlov o. s. (ICOS Český Krumlov o. s.). Od počátku své existence ICOS zaměřuje svou činnost k podpoře rozvoje občanského sektoru v regionu a demokracie na místní úrovni, podporuje další nevládní organizace v regionu, zvláštní pozornost věnuje rozšiřování místní absorpční kapacity pro granty a dotace a rozvoji komunitního života. Od roku 2005 pak klade ICOS zásadní důraz také na podporu rozvoje v sociální oblasti včetně rozvoje a poskytování konkrétních sociálních služeb (ICOS) .

V polovině roku 2007 získalo grant z 1. výzvy Blokového grantu pro Nestátní neziskové organizace a právě díky tomuto grantu mohl být ve spolupráci se středisky Probační a mediační služby ČR program realizován pro okresy České Budějovice, Český Krumlov, Strakonice, Prachatice, Jindřichův Hradec a Pelhřimov a pokračoval i v roce 2008 a 2009.

Podstata účinnosti programu spočívá ve snižování recidivy klientů, to znamená, že pokud již klient absolvoval probační program, dále nepáchá trestnou činnost a vede spořádaný život. Tento efekt je pozitivní jak pro samotného klienta, tak i pro jeho rodinu, blízké a v neposlední řadě i pro jeho širší okolí. Efekt neopakování páčání trestné činnosti je ověřován na základě spolupráce s jednotlivými středisky Probační a mediační služby (Jílková, Zunt, 2009).

2. CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY

2.1 Cíl práce

Cílem práce je zhodnocení efektivity probačního programu „Právo pro každý den“ v kontextu recidivy klientů, zařazených do programu Probační a mediační službou. Dílčím cílem je zjištění zlepšení právního povědomí absolventů probačního programu.

2.2 Hypotézy

Hypotéza 1

U většiny absolventů probačního programu „Právo pro každý den“ dochází ke zlepšení právního povědomí.

Hypotéza 2

Většina absolventů probačního programu „Právo pro každý den“ se nedopustí do jednoho roku od skončení programu dalšího provinění.

3. METODIKA

3.1 Použitá metoda

Při zpracování své bakalářské práce jsem prováděla kvantitativní výzkum s použitím sekundární analýzy dat. Podstatou kvantitativního výzkumu je zkoumání vztahů mezi proměnnými, jejichž hodnoty se získávají měřením. Cílem šetření je zjištění toho, v jakém vztahu jsou proměnné mezi sebou (Punch, 2008). Sekundární analýza dat představuje specifický případ práce s daty a slouží k jejich dalšímu využívání (Reichel, 2009). Pro srovnání znalostí získaných při programu a změnu vzorců chování jsem se svolením realizátora probačního programu „Právo pro každý den“ občanského sdružení ICOS Český Krumlov o.s. použila 2 typy testů. První typ – ÚVODNÍ TEST - vyplňují účastníci při zahájení programu, kdy jsou jejich znalosti právního systému minimální a druhý typ – TEST PRÁVO PRO KAŽDÝ DEN na závěr programu - tedy po absolvování programu, kdy slouží k ověření získaných znalostí.

Aby bylo možné provést srovnání a ověření hypotézy č. 1, využila jsem ve svém výzkumu pouze otázky, které se v obou testech opakují. Právě na těch je zřetelný posun jak ve znalostech, tak i v jednání účastníků a absolventů programu. Jedná se celkem o 10 otázek z jednotlivých oblastí práva (trestní, pracovní, rodinné, občanské), z nichž 7 je uzavřených a respondenti vybírají z několika variant odpovědí. 3 otázky jsou otevřené, modelují reálné situace, do kterých se mladiství mohou dostat a respondenti zauímají v této situaci určitý postoj – pozitivní, neutrální nebo negativní. (příloha č. 1)

Ve svém výzkumu jsem provedla srovnání a ověření získaných znalostí právě u jednotlivých právních oblastí. Otázky č. 1 – 3 se týkají změn postojů na začátku a na konci programu. Otázky č. 4 – 6 jsou z oblasti práva trestního, č. 7 se týká obecných znalostí platnosti právních předpisů, otázka č. 8 je z oblasti práva občanského, otázka č. 9 je z oblasti práva pracovního a č. 10 z oblasti práva rodinného.

K ověření hypotézy č. 2 jsem použila údaje získané na základě spolupráce s jednotlivými středisky Probační a mediační služby, u nichž je ověřován efekt probačního programu právě v tomto aspektu.

3.2 Charakteristika souboru

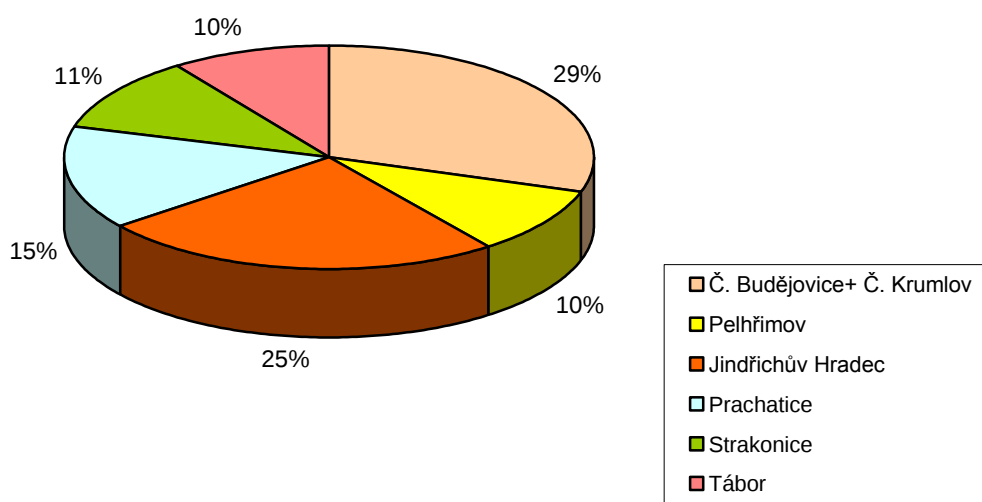
Do výzkumu bylo zapojeno celkem 73 respondentů ve věku 15 – 18 let, kteří byli na základě výběru Probační a mediační službou zařazeni do probačního programu v roce 2008 a 2009 a tento program řádně ukončili. Jedná se o základní soubor respondentů, který je totožný se souborem výběrovým. V tomto období bylo realizováno celkem 12 cyklů probačního programu. Jednalo se o respondenty z těchto regionů:

- České Budějovice + Český Krumlov – celkem se uskutečnily 4 cykly probačního programu
- Pelhřimov – uskutečnil se 1 cyklus programu
- Jindřichův Hradec – uskutečnily se 3 cykly programu
- Prachatice – uskutečnily se 2 cykly programu
- Strakonice – uskutečnil se 1 cyklus programu
- Tábor – uskutečnil se 1 cyklus programu

Během jednoho cyklu se vždy uskutečnilo 10 – 11 setkání, přičemž výběr jednotlivých témat je realizován samotnými lektory programu.

4. VÝSLEDKY

Graf 1: Zastoupení účastníků programu podle regionů

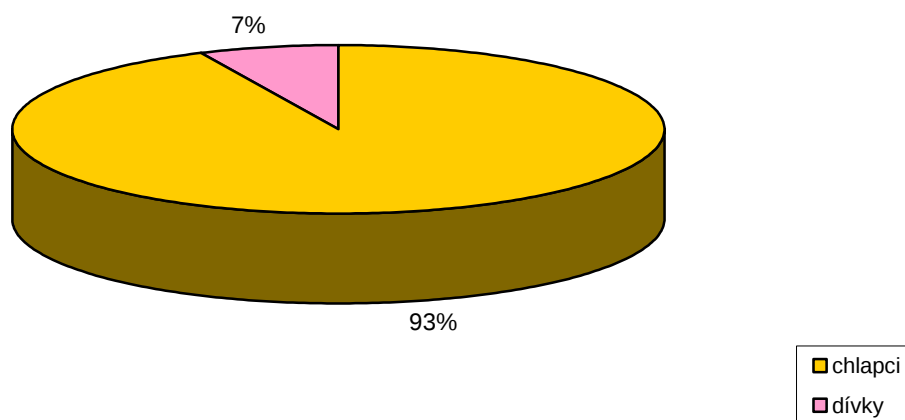
Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 1 zobrazuje zastoupení počtu účastníků probačního programu podle regionů.

Z celkového počtu 73 účastníků byly jednotlivé regiony zastoupeny takto:

Č. Budějovice + Č. Krumlov	22 účastníků (29%)
Pelhřimov	7 účastníků (10%)
Jindřichův Hradec	18 účastníků (25%)
Prachatice	11 účastníků (15%)
Strakonice	8 účastníků (11%)
Tábor	7 účastníků (10%)

Graf 2: Zastoupení účastníků programu podle pohlaví

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 2 představuje zastoupení účastníků probačního programu podle pohlaví. Z celkového počtu 73 účastníků bylo 93% (68) chlapců a 7% (5) dívek.

Vyhodnocení otázek č. 1 – 3

Otázky č. 1 – 3 popisují reálné situace a respondenti v nich odpovídají, jak by se v dané situaci zachovali. Odpovědi respondentů jsem srovnávala na začátku a po absolvování probačního programu. Reakce respondentů popisované v odpovědích jsem rozdělila na pozitivní, neutrální a negativní.

Otázka č. 1

Jdete po ulici a najdete na zemi ležet peněženku. Ze zvědavosti se pro ni sehnete a zjistíte, že je prázdná. Jediné, co v ní zůstalo, je kreditní karta. Jak byste se zachovali?

Převažující odpovědi u pozitivních reakcí:

- „vrátím ji do banky, u které byla kreditní karta vydána“
- „peněženku i s kartou předám policii s tím, že jsem jí našel“

Převažující odpovědi u neutrálních reakcí:

- „nechám ji ležet na místě, stejně by mi nikdo neuvěřil, že jsem jí neukradl(a)“
- „nevím, co bych udělal(a), nikdy jsem žádnou peněženku nenašel/nenašla“

Převažující odpovědi u negativních reakcí:

- „hodím ji do koše, pokud neznám PIN, stejně mi k ničemu není“
- „kdybych měl(a) k dispozici PIN, vyberu z ní peníze, protože takhle by to udělal každý a kdybych jí ztratil(a) já, tak by mi jí taky nikdo nevrátil“

Tabulka 1: Postoje respondentů k otázce č. 1 na začátku a po absolvování programu

Reakce na danou situaci	Začátek programu	Konec programu
Pozitivní	59 (81 %)	64 (88 %)
Neutrální	10 (14 %)	7 (9 %)
Negativní	4 (5 %)	2 (3 %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 2

Společně s kamarády jste jeli na diskotéku do blízké vesnice. Váš dobrý kamarád Petr, kterému auto patří celý večer pije pivo. Jako jediný z party máte řidičák na motorku. Jak tuto situaci budete řešit?

Převažující odpovědi u pozitivní reakce:

- „přemluvím ostatní, abychom šli z diskotéky domů pěšky“
- „zavolám rodičům (kamarádovi, bratrovi), aby nás z diskotéky domů odvezli“
- „jeli bychom domů vlakem nebo autobusem“
- „zavolám si taxíka“

Neutrální reakce se u této otázky nevyskytovala žádná.

Převažující odpovědi u negativní reakce:

- „nechal(a) bych ho řídit, ale jel(a) bych s ním a dával(a) bych pozor, aby jel pomalu“
- „odvezl(a) bych je, i když mám řidičský průkaz jenom na motorku“
- „odvezl(a) bych je, i když nemám řidičák, jel(a) bych přece pomalu“

Tabulka 2: Postoje respondentů k otázce č. 2 na začátku a po absolvování programu

Reakce na danou situaci	Začátek programu	Konec programu
Pozitivní	61 (83 %)	67 (92 %)
Negativní	12 (17 %)	6 (8 %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 3

Představte si, že jste se přestěhovali do nového města, kde nikoho neznáte. Ve městě jste se seznámili se skupinou kluků. Je vám s nimi docela fajn. Jednou se všichni domluví, že by mohli jít ukrást nějaká cédéčka. Kluci z party po vás chtějí, abyste dělal hlídače. Zdá se to být snadné. Co byste udělali vy?

Převažující odpovědi u pozitivní reakce:

- „nešel bych s nimi, má svých problémů dost a nechci mít ještě další“
- „i když je mi s nimi fajn, hledal bych si jiné kamarády“
- „nikdy bych to neudělal(a), ty problémy mi za to nestojí“

Převažující odpovědi u neutrální reakce:

- „nevím, co bych udělal(a), musel(a) bych si to rozmyslet“

Převažující odpovědi u negativní reakce:

- „hlídače bych klidně dělal(a) a kdyby něco, tak bych utekl(a)“
- „hlídal(a) bych, na tom přece není nic špatného“

Tabulka 3: Postoje respondentů k otázce č. 3 na začátku a po absolvování programu

Reakce na danou situaci	Začátek programu	Konec programu
Pozitivní	66 (90 %)	71 (97 %)
Neutrální	2 (3 %)	0
Negativní	5 (7 %)	2 (3 %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Vyhodnocení otázky č. 4

Útok na policistu

Z útoku na policisty se Okresnímu soudu v Tachově zpovídal mladý muž z Mariánských Lázní. K incidentu došlo v březnu 2001 při běžné silniční kontrole. Muž vytáhl na příslušníky zbraň. Jednalo se sice o repliku, avšak od skutečné zbraně byla k nerozeznání. Soud muže potrestal podmíněným trestem odnětí svobody na 10 měsíců. Rozsudek je v právní moci.

(Plzeňský deník 18.5.2002)

Z výchozího textu vyplývá, že po rozhodnutí soudu odsouzený bude: - označte správnou volbu

- A) na svobodě, ale v době stanovené soudem se nesmí dopustit dalšího trestného činu*
- B) uvězněn na deset měsíců, ale v případě slušného chování mu může být trest zkrácen*
- C) vzat do vyšetřovací vazby na dobu 24 hodin, ve kterých soud rozhodne o jeho dalším osudu*
- D) propuštěn na svobodu pod podmínkou, že s tím budou souhlasit příslušníci, které muž napadl*

Tabulka 4: Vyhodnocení otázky č. 4 na začátku a na konci programu

	Začátek programu	Konec programu
Správné odpovědi	30 (41 %)	53 (72 %)
Chybné odpovědi	43 (59 %)	20 (28 %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Správnou odpověď označilo na začátku probačního programu celkem 30 respondentů, chybně odpověděli 43 respondenti. Po absolvování programu odpověděli správně 53 respondenti, nesprávně celkem 20 respondentů.

Vyhodnocení otázky č. 5

Správně přiřadte jednotlivé pojmy v prvním a druhém sloupci

<i>Státní zástupce</i>	<i>...ten, kdo hájí zájmy obžalovaného a zastupuje ho u soudu</i>
<i>Obžalovaný</i>	<i>...ten, kdo objasňuje trestné činy, zajišťuje stopy a důkazy</i>
<i>Obhájce</i>	<i>...ten, kdo rozhoduje o vině a trestu</i>
<i>Policie</i>	<i>...ten, proti komu je podána státním zástupcem obžaloba</i>
<i>Soudce</i>	<i>...ten, kdo podává obžalobu na pachatele k soudu, zastupuje stát</i>

Tabulka 5: Vyhodnocení otázky č. 5 na začátku a po absolvování programu

	Začátek programu	Konec programu
Správné odpovědi	50 (68 %)	63 (86 %)
Nesprávné odpovědi	23 (32 %)	10 (14 %)

Zdroj: Vlastní výzkum

U otázky č. 5 odpovědělo na začátku programu celkem 50 respondentů správně, 23 odpovědělo chybně. Na konci programu bylo zaznamenáno 63 správných a 10 nesprávných odpovědí

Vyhodnocení otázky č. 6

Jaký lze v rámci trestu obecně prospěšných prací uložit maximální, tzn. nejvyšší počet hodin?

A) 200

B) 400

C) 500

Tabulka 6: Vyhodnocení otázky č. 6 na začátku a na konci programu

	Začátek programu	Konec programu
Správné odpovědi	52 (71 %)	69 (95 %)
Chybné odpovědi	21 (29 %)	4 (5 %)

Zdroj: Vlastní výzkum

U otázky č. 6 odpovědělo před absolvováním programu z celkového počtu 73 respondentů správně 52 respondentů a chybně 21, na konci programu odpovědělo správně 69 respondentů a chybně 4 respondenti.

Vyhodnocení otázky č. 7

Správně seřad'te čísla 1 – 5 právní předpisy od nejvyšší váhy /platnosti/ po nejnižší:

A) Zákony

B) Nařízení vlády

C) Vyhláška ministerstva

D) Ústava a ústavní zákony

E) Vyhláška obce

Tabulka 7: Vyhodnocení otázky č. 7 na začátku a na konci programu

	Začátek programu	Konec programu
Správné odpovědi	11 (15 %)	43 (59 %)
Chybné odpovědi	62 (85 %)	30 (41 %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Pořadí správných odpovědí u otázky č. 7 určilo celkem 11 respondentů, chybně odpovědělo 62 respondentů. Po absolvování probačního programu odpovědělo správně celkem 43 respondentů a nesprávně 30 respondentů.

Vyhodnocení otázky č. 8

Jaká je záruční doba u spotřebního zboží?

A) 12 měsíců

B) 24 měsíců

C) 36 měsíců

Tabulka 8: Vyhodnocení otázky č. 8 na začátku a na konci programu

	Začátek programu	Konec programu
Správné odpovědi	46 (63 %)	58 (80 %)
Chybné odpovědi	27 (37 %)	15 (20 %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Na začátku probačního programu odpovědělo správně 46 respondentů a chybně 27 respondentů. Po absolvování programu bylo správných odpovědí celkem 58 a nesprávných 15.

Vyhodnocení otázky č. 9

Od kdy může v ČR začít osoba pracovat, tzn. vstoupit od zaměstnání?

A) od 15 let

B) od 15 let a po dokončení povinné školní docházky

C) od 18 let

Tabulka 9: Vyhodnocení otázky č. 9 na začátku a na konci programu

	Začátek programu	Konec programu
Správné odpovědi	38 (52 %)	59 (81 %)
Chybné odpovědi	35 (48 %)	14 (19 %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Na otázku č. 9 správně odpovědělo před absolvováním programu celkem 38 respondentů a chybně 35 respondentů. Na konci probačního programu bylo správných odpovědí 59 a nesprávných celkem 14.

Vyhodnocení otázky č. 10

Zaškrtněte všechny varianty těch, kdo nemůže, tzn. nesmí uzavřít sňatek v ČR?

A) ženatý muž

B) sourozenci

C) svobodná 20 letá žena

D) vdaná 36 letá žena

E) osoba starší 16 let a mladší 18 let ze zvláštních důvodů za povolení soudu

F) osoba starší 18 let

G) osoba starší 16 let a mladší 18 let

Tabulka 10: Vyhodnocení otázky č. 10 na začátku a na konci programu

	Začátek programu	Konec programu
Správné odpovědi	43 (59 %)	66 (91 %)
Chybné odpovědi	30 (41 %)	7 (9 %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Na otázku č. 10 odpovědělo na začátku programu správně celkem 43 respondentů a chybně 30 respondentů, po absolvování probačního programu odpovědělo správně celkem 66 respondentů a 7 respondentů označilo odpověď chybnou.

Srovnání znalostí v jednotlivých oblastech práva na začátku a na konci programu ve všech regionech

Trestní právo

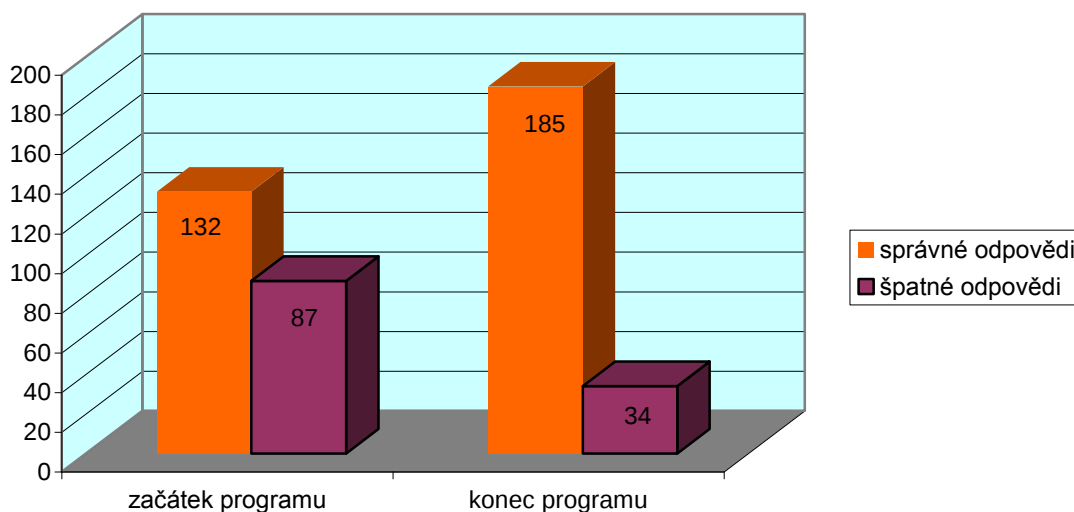
Oblasti trestního práva se týkaly otázky č. 4, 5 a 6. Celkový počet odpovědí byl 219, z toho na začátku programu bylo správných 132, chybných 87. Na konci programu bylo správných 185, nesprávných 34 odpovědi.

Tabulka 11: Trestní právo – srovnání odpovědí na začátku a na konci programu

	Začátek programu	Konec programu
Správné odpovědi	132 (60 %)	185 (84 %)
Chybné odpovědi	87 (40 %)	34 (16 %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 3 - Trestní právo (relativní četnost)

Zdroj: Vlastní výzkum

Občanské právo

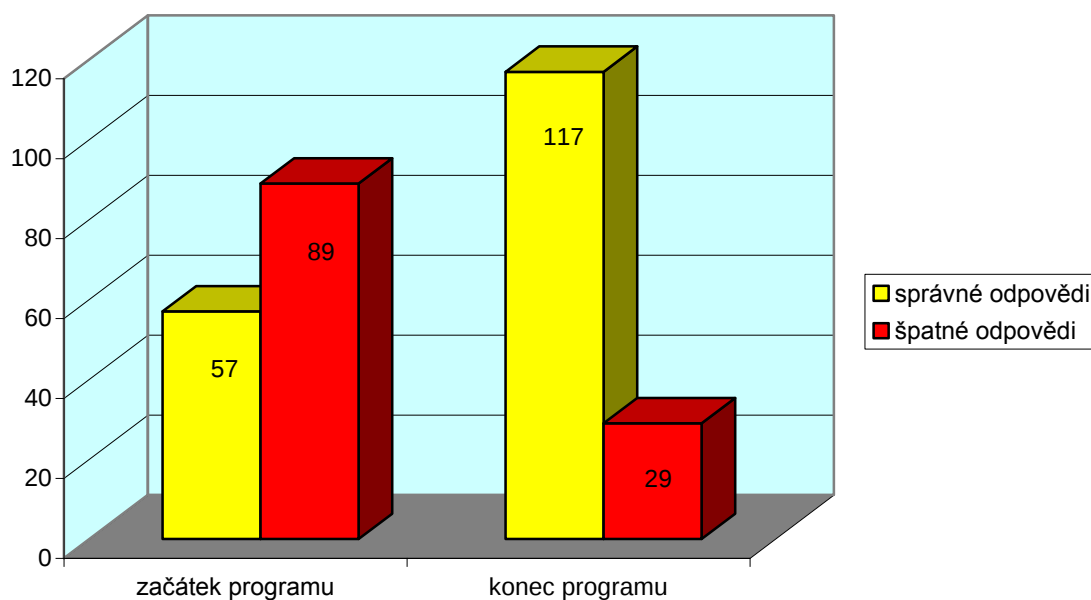
Oblasti občanského práva se týkaly otázky č. 7 a 8. Celkový počet odpovědí byl 146, z toho na začátku programu bylo 57 správných a 89 nesprávných odpovědí. Na konci bylo správně 117 odpovědí a 29 respondentů odpovědělo i po absolvování programu chybně.

Tabulka 12: Občanské právo – srovnání odpovědí na začátku a na konci programu

	Začátek programu	Konec programu
Správné odpovědi	57 (39 %)	117 (80 %)
Chybné odpovědi	89 (61 %)	29 (20 %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 4 - Občanské právo (relativní četnost)

Zdroj: Vlastní výzkum

Pracovní právo

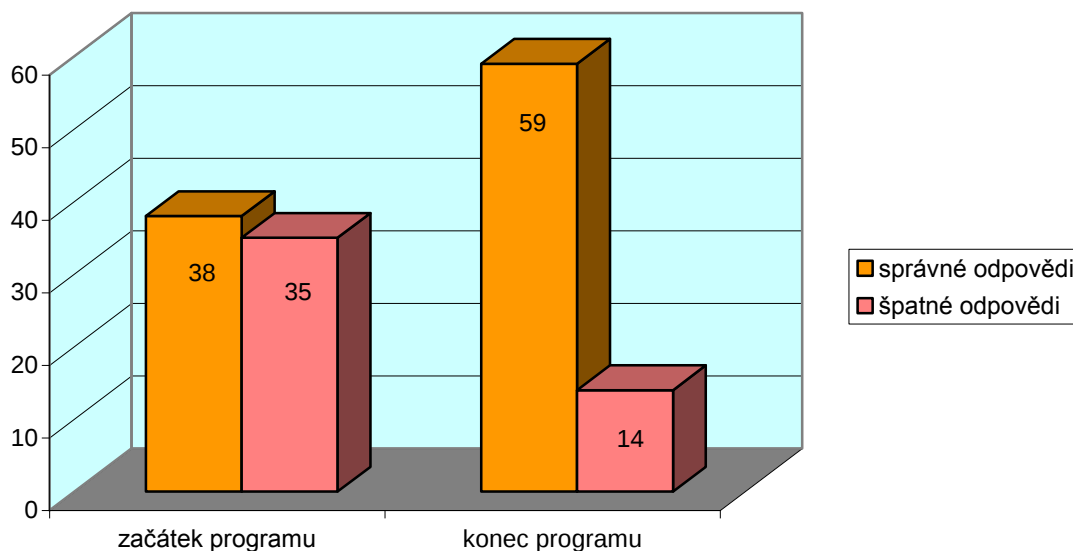
Oblasti pracovního práva se týkala otázka č. 9. Celkový počet odpovědí byl 73, z toho 38 respondentů odpovědělo správně a 35 chybně na začátku programu. Na konci programu bylo správných odpovědí 59 a chybných 14.

Tabulka 13: Pracovní právo – srovnání odpovědí na začátku a na konci programu

	Začátek programu	Konec programu
Správné odpovědi	38 (52 %)	59 (81 %)
Chybné odpovědi	35 (48 %)	14 (19 %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 5 - Pracovní právo (relativní četnost)

Zdroj: Vlastní výzkum

Rodinné právo

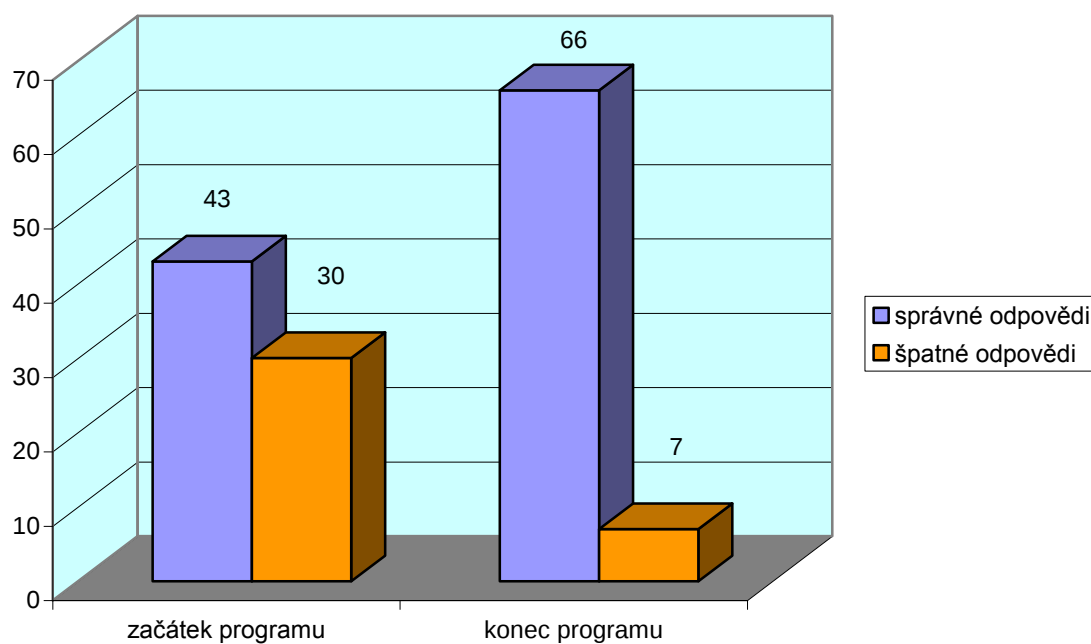
Oblasti rodinného práva se týkala otázka č. 10. Celkový počet odpovědí byl 73, z toho na začátku programu bylo správných 43 a nesprávných 30. Na konci programu správně odpovědělo 66 respondentů a nesprávně 7 respondentů.

Tabulka 14: Rodinné právo – srovnání odpovědí na začátku a na konci programu

	Začátek programu	Konec programu
Správné odpovědi	43 (59 %)	66 (91 %)
Chybné odpovědi	30 (41 %)	7 (9 %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 6 - Rodinné právo (relativní četnost)

Zdroj: Vlastní výzkum

Srovnání úspěšnosti podle jednotlivých regionů souhrnně za všechny právní oblasti

České Budějovice + Český Krumlov - probačního programu se zúčastnilo celkem 22 respondentů, kteří odpovídali celkem na 154 otázek ze všech oblastí práva. Na začátku programu bylo správných odpovědí celkem 82 a chybných 72, po absolvování programu bylo správných odpovědí celkem 132, chybných bylo 22.

Tabulka 15: Region České Budějovice + Český Krumlov

	Začátek programu	Konec programu
Správné odpovědi	82 (53 %)	132 (86 %)
Chybné odpovědi	72 (47 %)	22 (14 %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Pelhřimov – probačního programu se zúčastnilo celkem 7 respondentů, kteří odpovídali celkem na 49 otázek. Na začátku programu odpověděli správně u 18 otázek, chybně u 31 otázek, po absolvování probačního programu bylo celkem 40 správných a 9 chybných odpovědí.

Tabulka 16: Region Pelhřimov

	Začátek programu	Konec programu
Správné odpovědi	18 (37 %)	40 (82 %)
Chybné odpovědi	31 (63 %)	9 (18 %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Jindřichův Hradec – probačního programu se zúčastnilo 18 respondentů a odpovídali celkem na 126 otázek ze všech oblastí práva. Na začátku programu bylo celkem 68 správných a 58 chybných odpovědí, na konci programu už se objevilo 89 správných a 37 chybných odpovědí.

Tabulka 17: Region Jindřichův Hradec

	Začátek programu	Konec programu
Správné odpovědi	68 (54 %)	89 (71 %)
Chybné odpovědi	58 (46 %)	37 (29 %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Prachatice – v regionu se probačního programu zúčastnilo celkem 11 respondentů, kteří odpovídali celkem na 77 otázek. Na začátku programu bylo zaznamenáno celkem 34 správných a 43 nesprávných odpovědí, zatímco na konci programu bylo 55 správných a 22 chybných odpovědí.

Tabulka 18: Region Prachatice

	Začátek programu	Konec programu
Správné odpovědi	34 (44 %)	55 (71 %)
Chybné odpovědi	43 (56 %)	22 (29 %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Strakonice – celkem se probačního programu zúčastnilo 8 respondentů, kteří odpovídali na celkem 56 otázek. Na začátku programu bylo 40 odpovědí správných a 16 chybných, zatímco na konci programu bylo 50 otázek zodpovězeno správně a 6 chybně.

Tabulka 19: Region Strakonice

	Začátek programu	Konec programu
Správné odpovědi	40 (71 %)	50 (89 %)
Chybné odpovědi	16 (29 %)	6 (11 %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Tábor – celkem se zúčastnilo programu 7 respondentů, kteří odpovídali na celkem 49 otázek, z čehož na začátku programu bylo 29 otázek zodpovězeno správně a 20 nesprávně. Na konci programu bylo 45 odpovědí správných a 4 chybné.

Tabulka 20: Region Tábor

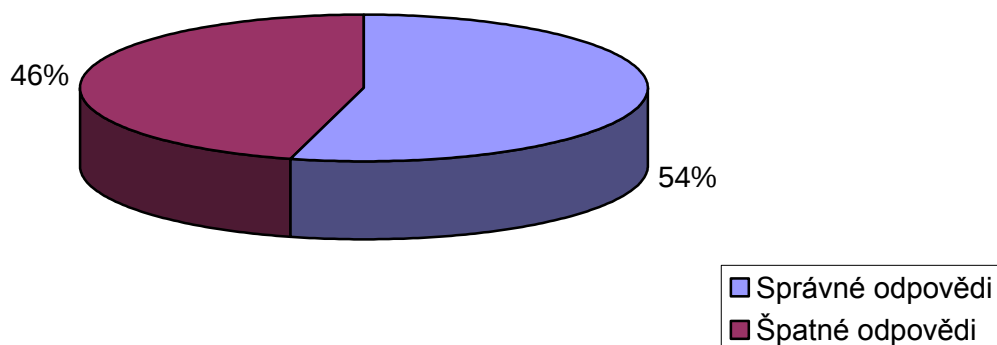
	Začátek programu	Konec programu
Správné odpovědi	29 (59 %)	45 (92 %)
Chybné odpovědi	20 (41 %)	4 (8 %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Sumarizace dat vztahujících se k hypotéze 1

Hypotéza 1 předpokládá, že po absolvování probačního programu dojde u většiny účastníků ke zlepšení právního povědomí. Probačního programu se celkem zúčastnilo 73 respondentů, kteří odpovídali celkem na 511 otázek z oblasti trestního, občanského, pracovního a rodinného práva. Na začátku probačního programu bylo zodpovězeno celkem 271 (54 %) správně a 230 (46 %) otázek bylo zodpovězeno chybně.

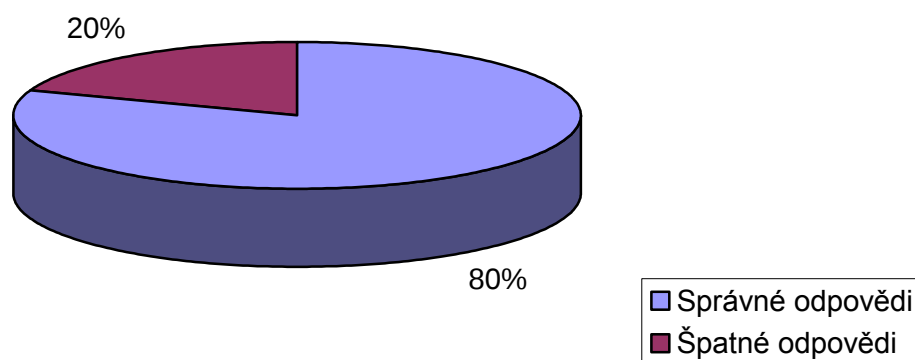
**Graf 7: Úspěšnost na začátku programu
(relativní četnost)**

Zdroj: Vlastní výzkum

Po absolvování probačního programu bylo z celkového počtu 511 otázek správně zodpovězeno 411 (80 %) otázek a 100 (20 %) otázek bylo zodpovězeno chybně.

**Graf 8: Úspěšnost na konci programu
(relativní četnost)**

Zdroj: Vlastní výzkum

Sumarizace dat vztahujících se k hypotéze 2

Hypotéza 2 předpokládá, že většina absolventů probačního programu „Právo pro každý den se nedopustí do jednoho roku od skončení programu dalšího provinění. Na základě dat, které jsem získala od některých středisek Probační a mediační služby jsem provedla jejich vyhodnocení. Efektivitu programu, zvláště v oblasti kriminality, je nutné sledovat dlouhodobě, a proto se získaná data týkají recidivy klientů za všechny realizované cykly programu v daném regionu od roku 2007. Data jsem získala od těchto středisek Probační a mediační služby:

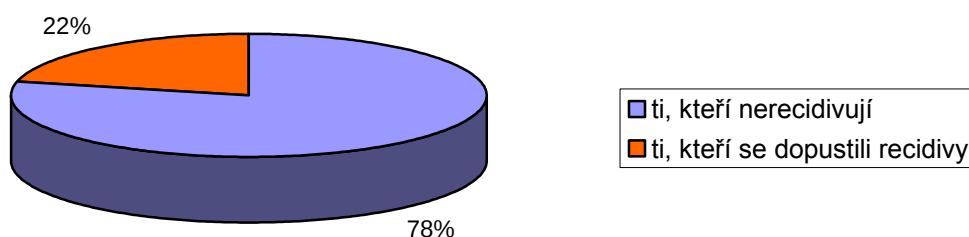
České Budějovice+Český Krumlov – recidiva se objevila u 9 klientů z celkem 49 absolventů

Prachatice – z celkem 23 klientů se recidiva objevila u 7 klientů

Tábor – v tomto regionu bylo zjištěno, že z celkového počtu 7 absolventů se recidiva objevila pouze u 1 klienta

Ze středisek Jindřichův Hradec, Strakonice a Pelhřimov se mi data získat nepodařila.

**Graf 9: Recidiva absolventů programu
(relativní četnost)**

Zdroj: Probační a mediační služba

Z celkového počtu klientů, kteří ukončili program, tj. 79 klientů, se recidivy dopustilo 17 klientů. To znamená, že recidivy se nedopustily více než tři čtvrtiny klientů.

5. DISKUZE

Ve své bakalářské práci jsem se snažila zjistit efektivitu probačního programu „Právo pro každý den“ jednak v kontextu recidivy klientů, kteří tento program absolvovali a jednak z hlediska prohloubení právních znalostí před a po absolvování tohoto programu. Jak uvádějí ve svém odborném článku Hyková a Jíchová (2006), přínosem probačních programů je možnost začít s klientem pracovat již v době, kdy probíhá jeho trestní stíhání a kdy je ještě uplatňována presumpce neviny. V případě, že mladistvý absolvuje program již v rámci přípravného řízení, je právě jeho absolvování zohledněno při rozhodování o ukládaném opatření.

Výzkumný soubor tvořilo 73 respondentů ve věku 15 – 18 let, kteří byli Probační a mediační službou vybráni pro absolvování tohoto probačního programu a program řádně dokončili. Z tohoto celkového počtu bylo 68 (93 %) chlapců a pouze 5 (7 %) dívek. Jednalo se o respondenty z těchto regionů:

- České Budějovice + Český Krumlov – 22 účastníků (29 %)
- Pelhřimov – 7 účastníků (10 %)
- Jindřichův Hradec – 18 účastníků (25 %)
- Prachatice – 11 účastníků (15 %)
- Strakonice – 8 účastníků (11 %)
- Tábor – 7 účastníků (10 %)

Celkem se během roku 2008 a 2009 uskutečnilo celkem 12 cyklů probačního programu.

Ve svém výzkumu jsem použila testy, které vyplňují účastníci programu na jeho úplném začátku, kdy mají pouze minimální znalosti z jednotlivých právních oblastí a poté po absolvování programu, během kterého dochází k získání určitých znalostí a vědomostí. Z testů, které jsou při programu používány jsem se svolením realizátora programu občanským sdružením ICOS Český Krumlov o.s. použila 10 otázek, které se v obou testech opakují a jejich zodpovězení (správné a chybné odpovědi) je možné srovnávat na začátku i na konci programu. Test je přílohou této bakalářské práce. Vyhodnocovala jsem jednak každou otázku jednotlivě, pak jsem se zaměřila na

jednotlivé právní oblasti a nakonec jsem zhodnotila program jako celek, a sice procentní srovnání správných a chybných odpovědí na začátku a na konci programu.

Otázky č. 1, 2 a 3 popisují reálné situace, které mohou nastat a respondenti popisují, jak by se v daných situacích zachovali. Pomocí těchto otázek jsem se snažila vyhodnotit změnu reakcí na začátku a po absolvování programu. Reakce respondentů jsem rozdělila na pozitivní, neutrální a negativní. U všech otázek převažovaly na začátku a na konci programu pozitivní reakce. Naprostá většina respondentů reagovala na začátku i na konci programu shodně, a sice pozitivně (např. nalezenou platební kartu by odevzdali, pod vlivem alkoholu by neřídili a krádeže cédéček by se neúčastnili ani jako hlídači). Neutrální reakce („nevím, jak bych se zachoval“) se vyskytovaly pouze u otázek č. 1 a 3 a z toho u otázky č. 3 pouze před absolvováním programu. Otázka č. 1 se týkala nálezů peněženky s platební kartou, otázka č. 3 byla zaměřena na osobu „hlídače“ při krádeži cédéček. Po jeho dokončení již byli respondenti schopni rozhodnout se, jak by se konkrétně zachovali. Počet negativních reakcí byl u všech třech otázek na konci programu o polovinu menší než na jeho začátku. Domnívám se, že stejně negativně na začátku i na konci programu odpovídali respondenti, kteří měli už k programu samotnému a ke své účasti v něm negativní postoj.

Otázky č. 4, 5 a 6 se týkaly oblasti trestního práva. Celkový počet odpovědí byl 219 a správných odpovědí na začátku programu bylo více než polovina (60 %), zbytek odpovědí byl nesprávný (graf 3). Po absolvování programu se znalosti z oblasti trestního práva zlepšily a více než tři čtvrtiny odpovědí bylo správných. Tuto skutečnost lze vysvětlit tím, že více než polovina všech setkání během jednoho cyklu probačního programu je zaměřena právě na oblast trestního práva. Dle publikace „Evaluace probačního programu Právo pro každý den“ sami respondenti hodnotili témata zaměřená na trestní právo jako nejzajímavější (ICOS Český Krumlov, 2009).

Otázku č. 7 a 8 jsem zařadila do oblasti občanského práva, přičemž otázka č. 7 se týkala právních předpisů a úkolem bylo je seřadit od nejvyšší váhy po nejnižší. Jak je patrné z tabulky č. 7, u této otázky se vyskytovalo na začátku programu nejvíce chybných odpovědí – celkem 62 (85 %). Správných odpovědí bylo na začátku programu pouze 11 (15 %). Na konci probačního programu odpovědělo správně již 43 (59 %)

respondentů, přesto však zůstalo 30 (41 %) odpovědí špatných. Velice mne překvapilo velké procento neznalosti právě v oblasti právních předpisů. Téměř všichni účastníci programu nevěděli, co je to Ústava a ústavní zákony a jakou mají váhu v soustavě právních předpisů. O to více mne potěšilo zlepšení právě v této oblasti, kdy na konci programu bylo z celkového množství 146 odpovědí jen méně než čtvrtina chybných.

Otázka č. 9 se týkala znalostí z oblasti pracovního práva a poměr správných a chybných odpovědí na začátku programu byl téměř vyrovnaný. Očekávala jsem, že znalosti právě v této oblasti budou výrazně lepší, protože každý z nás se dříve či později zařadí do pracovního procesu a elementárními znalostmi této problematiky by měl disponovat každý člověk.

Poslední otázka č. 10 mapovala znalosti z oblasti rodinného práva a právě v této oblasti je patrný největší počet správných odpovědí po absolvování programu, a sice 91 %. Pouze 7 odpovědí z celkového počtu 73 bylo špatných. Také téma rodinného práva, manželství a partnerství hodnotila většina respondentů jako zajímavé, přínosné a užitečné (ICOS Český Krumlov, o.s.).

Při srovnávání znalostí v jednotlivých oblastech práva na začátku a na konci programu jsem zjistila, že k největšímu zlepšení došlo u respondentů u otázek z oblasti občanského práva a znalosti právních předpisů – celkem u 60 odpovědí (graf 4). Následovalo trestní právo, kdy došlo ke zlepšení celkem u 53 odpovědí. Tato skutečnost je patrná z grafu 3. U otázek z oblasti rodinného práva bylo zjištěno zlepšení u 23 odpovědí (graf 6) a v oblasti pracovního práva u 21 odpovědí (graf 5). Nejméně zajímavým hodnotili respondenti právě setkání s tématem pracovního práva a zde se dle mého názoru otevírá prostor jednak pro realizátora probačního programu a také pro jednotlivé lektory programu toto téma vylepšit, setkání koncipovat jako zajímavější a zábavnější, aby bylo pro účastníky více přínosné a možná i srozumitelné.

Zajímavé je též srovnání úspěšnosti jednotlivých regionů. Největší posun v získaných znalostech byl zaznamenán v regionu Pelhřimov, kde se programu sice účastnilo nejméně respondentů, ale jejich znalosti na začátku programu byly velice malé. Z celkového počtu 49 otázek bylo jen 18 správných, kdežto na konci programu bylo správných odpovědí více než 80 %. Téměř shodné zlepšení je možné pozorovat u

regionů České Budějovice + Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Tábor a Prachatice. Nejmenší zlepšení - pouze 16 % bylo zaznamenáno v regionu Strakonice, ale je to dáno tím, že znalosti na úvod probačního programu byly nejlepší ze všech sledovaných regionů, vyskytovaly se zde téměř tři čtvrtiny správných odpovědí. Rozdíl úspěšnosti mezi jednotlivými regiony lze přisuzovat jednak přístupu samotných klientů k programu, jednak výběru a systému práce jednotlivých lektorů a v neposlední řadě také výběru témat jednotlivých setkání.

Při otestování hypotézy č. 1 jsem vycházela ze srovnání celkové úspěšnosti na začátku a na konci programu za všechna právní odvětví a všechny uvedené regiony. Jak je patrné z grafu 7 bylo na začátku probačního programu z celkového počtu 511 otázek zodpovězeno správně 271 (54 %) a chybně 230 (46 %) otázek. Po absolvování programu při ověřování získaných znalostí bylo zodpovězeno 411 otázek správně, což představuje 80 % a 100 (20 %) otázek bylo zodpovězeno chybně (graf 8). Hypotéza předpokládala, že u většiny absolventů programu dochází po jeho absolvování ke zlepšení právního povědomí. Tato hypotéza se potvrdila, neboť ke zlepšení došlo u 240 otázek, což představuje celkem 47 %.

Souhlasím s tím, že úspěšné působení právě tohoto výchovného opatření závisí mimo jiné i na individuálním přístupu probačních úředníků k mladistvému při výkonu těchto opatření a při jejich zařazování do programu v případě, že jeho výkon není uložen soudem. Jestliže ani působení probačního úředníka nevede ke změně negativního postoje mladistvého, pak je uložené opatření nevhodné, a je proto žádoucí dosavadní výchovné opatření změnit (Vanduchová, 2003).

Jak uvádí Matoušek (2003), je při ověřování efektivity programů nutné hodnotit jak interní efektivitu (např. zda program poskytoval skutečně to, co sliboval, kolika lidem měl být poskytnut), ale také externí efektivitu (např. snížení počtu hlášených kriminálních činů v regionu, snížení počtu záznamů v trestním rejstříku u předpokládaného procenta účastníků programu). Při svém výzkumu jsem se zaměřila právě na zjištění externí efektivity, a sice recidivy absolventů programu. Ověřování tohoto efektu probíhá na základě spolupráce s jednotlivými středisky Probační a mediační služby, kdy probační úředníci vyhledávají, zda se absolventi programu

nedopustili další trestné činnosti. Na základě dat, získaných ze středisek Probační a mediační služby České Budějovice+Český Krumlov, Prachatice a Tábor jsem zjistila, že recidivy se po absolvování probačního programu nedopustí více než tři čtvrtiny klientů, čímž byla hypotéza 2, která předpokládá, že většina absolventů probačního programu „Právo pro každý den se nedopustí do jednoho roku od skončení programu dalšího provinění, také potvrzena. Tuto úspěšnost považuji za velice dobrý výsledek a zároveň za důkaz toho, že alternativa – probační program je vhodným prostředkem v boji proti recidivě kriminality u mladistvých.

Jako negativní při svém výzkumu však vnímám tu skutečnost, že během zjišťování efektivity probačního programu a hodnocení dotazníků na začátku i na konci programu jsem se setkala s tím, že u některých středisek Probační a mediační služby nebylo možné účastníky při vyplňování úvodních dotazníku identifikovat a tudíž nebylo možné provést srovnání znalostí jednotlivých účastníků. Z tohoto důvodu jsem mohla srovnávat pouze správné a chybné odpovědi bez ohledu na samotné účastníky programu. Pro lepší zjištění efektivity programu by bylo vhodné, aby všechny dotazníky byly označeny jmény respondentů a mohlo tak dojít k lepšímu srovnání.

I přes tuto skutečnost lze však říci, že absolvováním probačního programu získají jeho účastníci nové znalosti a vědomosti, program pomáhá účastníkům s jejich problémy a s porozuměním vlastnímu provinění. Domnívám se, že program, i přes svou úlohu trestu, je pro mladistvé prvopachatele rozhodně přínosným a užitečným. Zároveň se domnívám, že pozitivních výsledků v oblasti recidivy klientů bylo dosaženo velmi dobře připraveným programem, odbornou prací všech lektorů, kteří se na programu podíleli a v neposlední řadě zájmem a velmi dobrým přístupem ze strany samotných účastníků programu.

6. ZÁVĚR

Ve své práci jsem se zabývala jedním z výchovných opatření, a sice probačním programem, který klientům nabízí rozvoj sociálních dovedností a zvyšuje jejich právní povědomí. Cílem práce bylo prostřednictvím sekundární analýzy dat zhodnocení efektivity probačního programu „Právo pro každý den“ v kontextu recidivy klientů, zařazených do probačního programu. Dílčím cílem bylo zjištění zlepšení právního povědomí absolventů programu. Domnívám se, že cíle práce byly splněny.

Před začátkem výzkumu byly stanoveny následující hypotézy:

H1: U většiny absolventů probačního programu „Právo pro každý den“ dochází ke zlepšení právního povědomí.

H2: Většina absolventů probačního programu „Právo pro každý den“ se nedopustí do jednoho roku od skončení programu dalšího provinění.

Z výsledků výzkumu vyplývá, že hypotéza 1 se potvrdila. Srovnáním odpovědí na začátku a na konci programu jsem zjistila, že absolvováním programu dochází u klientů ke zlepšení právního povědomí, přičemž největší zlepšení je možné pozorovat u občanského práva a znalosti právních předpisů, naopak nejmenší zlepšení je patrné v oblasti práva pracovního.

Také hypotéza 2 se potvrdila. Výsledky výzkumu dokazují, že se jedná o opravdu efektivní nástroj k minimalizaci rizika opakování trestné činnosti u mladistvých.

Práce může sloužit pracovníkům Probační a mediační služby jako měřítko efektivity nabízeného výchovného opatření, může být využita soudci a státními zástupci při ukládání tohoto výchovného opatření a zároveň může sloužit realizátorům a lektorům probačního programu jako prostředek k tomu, jak program zlepšit a učinit jej přínosnějším a zajímavějším pro klienty. Rovněž může sloužit i laické veřejnosti ke zvýšení informovanosti o možnosti alternativy k odkloněnému trestnímu řízení.

7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

CENTRUM SOCIÁLNÍCH SLUŽEB ČESKÝ KRUMLOV. *Probační program – „Právo pro každý den“* [online]. [cit.2010-06-25]

Dostupné z: <http://www.css.krumlov.cz/index.php?page=page&pid=199>

FRYŠTÁK, Marek, a kol. *Trestní právo hmotné obecná část*. 2. vyd. Ostrava: KEY Publishing, 2009. 157 s. ISBN 978-80-7418-039-2

HYKOVÁ, Kateřina, JÍCHOVÁ, Daniela. První zkušenosti s probačními programy na jihu Čech. *České vězeňství* [online], 2006, č. 2, s. 19 [cit.2010-06-25]

Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Ceske%20vezenstvi/2006/cv02-2006.pdf ISSN 1213-9297

INFORMAČNÍ CENTRUM SOCIÁLNÍCH SLUŽEB ČESKÝ KRUMLOV. *Probační program archiv 2008 – 2009* [online]. [cit.2010-07-01]

Dostupné z: <http://icos.krumlov.cz/>

JEDLIČKA, Richard, a kol. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. 1. vyd. Praha: Themis, 2004. 480 s. ISBN 80-7312-038-0

JELÍNEK, Jiří. Úvodem. In *Problémy trestního postihu mladistvých*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. s. 5. ISBN 80-244-0793-0

JÍLKOVÁ, Ingrid, ZUNT, Tomáš. *Evaluační probačního programu „Právo pro každý den“*. Český Krumlov: ICOS Český Krumlov, 2009. 40 s.

LABÁTH, Vladimír, a kol. *Riziková mládež*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. 157 s. ISBN 80-85850-66-4

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. 288 s. ISBN 80-7178-549-0

MATOUŠEK, Oldřich, a kol. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, 2005. 352 s. ISBN 80-7367-002-X

MATOUŠEK, Oldřich, KROFTOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 2003, 344 s. ISBN 80-7178-771-X

MUŽÍKOVÁ, Alena. K odpovědnosti mládeže za protiprávní činy. In *Problémy trestního postihu mladistvých*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. s. 15-20. ISBN 80-244-0793-0

PARTNERS CZECH. *Programový manuál Právo pro každý den*. Praha: Partners Czech, 2005. 58 s.

PARTNERS CZECH. *Street Law* [online]. [cit.2010-07-01].

Dostupné z: http://www.partnersczech.cz/p_street.htm

PMS. *Mladiství a děti* [online]. [cit.2010-06-24]

Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/mladistvi-a-deti/>

PMS. *Mladiství – probační programy* [online]. [cit.2010-06-24]

Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/mladistvi-probacni-programy/>

POKORNÝ, Vratislav, TELCOVÁ, Jana, TOMKO, Anton. *Prevence sociálně patologických jevů*. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2003. 186 s. ISBN 80-86568-04-0

PUNCH, Keith, F. *Základy kvantitativního šetření*. Praha: Portál, 2008. 152 s. ISBN 978-80-7367-381-9

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. 192 s. ISBN 978-80-247-3006-6

ROZUM, Jan. Činnosti probační a mediační služby z pohledu restorativní justice. In *Restorativní justice: Sborník příspěvků a dokumentů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003. s. 39 – 49. ISBN 80-7338-021-8

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2004. 870 s. ISBN 80-7178-802-3

VANDUCHOVÁ, Marie. K ukládání sankcí podle zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. In *Problémy trestního postihu mladistvých*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. s. 21 – 29. ISBN 80-244-0793-0

ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kontrola kriminality mládeže*. 1. vyd. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2002. 231 s. ISBN 80-86473-08-2

ZOUBKOVÁ, Ivana, NIKL, Jaroslav, ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Kriminalita mládeže*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2001. 87 s. ISBN 80-7251-070-3

Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

Zákon č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě

8. KLÍČOVÁ SLOVA

Delikvence

Mladistvý

Probační a mediační služba

Probační program

9. PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Test pro účastníky probačního programu „Právo pro každý den“

Test pro účastníky probačního programu

Probační program „Právo pro každý den“

ČÁST I. JAK BYSTE SE ZACHOVALI?

Přečtěte si následující situace a promyslete, jak byste se v nich zachovali. Své jednání stručně popište.

1. Jdete po ulici a najdete na zemi ležet peněženku. Ze zvědavosti se pro ni sehnete a zjistíte, že je prázdná. Jediné, co v ní zůstalo je kreditní karta. Jak byste se zachovali?

.....
.....
.....

2. Společně s kamarády jste jeli na diskotéku do blízké vesnice. Váš dobrý kamarád Petr, kterému auto patří celý večer pije pivo. Jako jediný z party máte řidičák na motorku. Jak tuto situaci budete řešit?

.....
.....
.....

3. Představte si, že jste se přestěhovali do nového města, kde nikoho neznáte. Ve městě jste se seznámili se skupinou kluků. Je vám s nimi docela fajn. Jednou se všichni domluví, že by mohli jít ukrást nějaká cedéčka. Kluci z party po vás chtějí, abyste dělal hlídače. Zdá se to být snadné. Co byste udělali vy?

.....
.....
.....

ČÁST II. VYBERTE SPRÁVNOU ODPOVĚĎ

4. Útok na policistu.

Z útoku na policisty se Okresnímu soudu v Tachově zpovídal mladý muž z Mariánských lázní. K incidentu došlo v březnu 2001 při běžné silniční kontrole. Muž vytáhl na příslušníky zbraň. Jednalo se sice o repliku, avšak od skutečné zbraně byla

k nerozeznání. Soud muže potrestal podmíněným trestem odnětí svobody na 10 měsíců. Rozsudek je v právní moci.

(Plzeňský deník 18.5.2001)

Z výchozího textu vyplývá, že po rozhodnutí soudu odsouzený bude: - označte správnou odpověď:

- A) na svobodě, ale v době stanovené soudem se nesmí dopustit dalšího trestného činu
- B) uvězněn na deset měsíců, ale v případě slušného chování mu může být trest zkrácen
- C) vzat do vyšetřovací vazby na dobu 24 hodin, ve kterých soud rozhodne o jeho dalším osudu
- D) propuštěn na svobodu pod podmínkou, že s tím budou souhlasit příslušníci, které muž napadl

5. Správně přiřadte jednotlivé pojmy v prvním a druhém sloupci

<i>Státní zástupce</i>	<i>...ten, kdo hájí zájem obžalovaného a zastupuje ho u soudu</i>
<i>Obžalovaný</i>	<i>...ten, kdo objasňuje trestné činy, zajišťuje stopy a důkazy</i>
<i>Obhájce</i>	<i>...ten, kdo rozhoduje o vině a trestu</i>
<i>Policie</i>	<i>...ten, proti komu je podána státním zástupcem obžaloba</i>
<i>Soudce</i>	<i>...ten, kdo podává obžalobu na pachatele k soudu, zastupuje stát</i>

6. Jaký lze v rámci trestu obecně prospěšných prací uložit maximální, tzn. nejvyšší počet hodin?

- A) 200
- B) 400
- C) 500

7. Správně seřadte čísla 1 – 5 právní předpisy od nejvyšší váhy (platnosti) po nejnižší.

*Zákony
Nařízení vlády
Vyhláška ministerstva
Ústava a ústavní zákony
Vyhláška obce*

8. Jaká je záruční doba u spotřebního zboží?

- A) 12 měsíců
- B) 24 měsíců
- C) 36 měsíců

9. *Od kdy může v ČR začít osoba pracovat, tzn. vstoupit do zaměstnání?*

- A) *do 15 let*
- B) *od 15 let a po dokončení povinné školní docházky*
- C) *od 18 let*

10. *Zaškrtněte všechny varianty těch, kdo nemůže, tzn. nesmí uzavřít sňatek v ČR?*

- A) *ženatý muž*
- B) *sourozenci*
- C) *svobodná 20 letá žena*
- D) *vdaná 36 letá žena*
- E) *osoba starší 16 let a mladší 18 let ze zvláštních důvodů za povolení soudu*
- F) *osoba starší 18 let*
- G) *osoba starší 16 let a mladší 18 let*

